

свідченням або його перебування там, або прийняття шляхетства, оскільки брат його, Стефан Зизаній, цього прізвища не мав.

У 1612 р. З. став священником соборної церкви в м. Корці (тепер Рівненщина), в маєтку князя Іоакима Корецького. На заповіті Катерини Корецької, виданому в Корці 29 серпня 1618 року, підписався як “отець Лаврентій Зизаній-Тустановський, протопоп корецький”.

Перебуваючи тут, брав участь у підготовці до випуску книг Києво-Печерської друкарні. Десь у 1619 р. прибув до Києва, звідти у травні 1626 р. вирушив до Москви, аби видати свій Катехизис, і жив тут до лютого 1627 року. Видання Катехизиса (після полеміки з росіянами) не було здійснене; наклад книги майже весь був спалений. Після цього З. повернувся до Києва, де у 1628 р. був учасником київського собору у справі *Мелетія Смотрицького*. Пізніше повернувся до Корця. На початку 1634 р. був ще живий. Автор літописних заміток Кирило Іванович із Замостя відзначив, що З. “умер в Корці, зкориговавши Біблію з грецького до Даниїла”.

Твори: Зизаній Лаврентій. Грамматика словенска съвершеннаго искусства осми частій слова и иных нуждних. Новосъставленно Л. З. – Вільно, 1596; Зизаній Лаврентій. Катехизис. – Москва, 1627; Зизаній Лаврентій. Сія книга, глаголемая катихисис... – Гродно, 1783 (ще є видання у тому ж самому місті в 1787 р., 1788 р., а також у Москві в 1874 р.).

Література: Ботвинник М. Лаврентій Зизаній. – Минск, 1973; Возняк М. Грамматика Лаврентія Зизанія з 1596 р // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – 1911. – Т. 101. – С. 5-38; – Т. 102. – С. 11-87; Возняк М. Історія української літератури: У 2-х кн. – 2-ге вид., випр. – Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 371, 373-377 (огляд Граматики і Букваря Лаврентія Зизанія; біографічні відомості про нього; характеристика проповіді на похороні Чарторийської і Катихизм); Його ж. Причинки до студій над писаннями Лаврентія Зизанія // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – 1908. – Т. 83. – С. 31-88; Исаевич Я. Д. Новые материалы об украинских и белорусских книгопечатниках

первой половины XVII в. // Книга. – Москва, 1977. – Сб. 34. – С. 151; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 90; Огоновський О. Історія літератури руської. – Львів, 1887. – С. 147-148, 181-184 (біографічні дані про Лаврентія Зизанія Тустановського; огляд його Катехизиса і граматики); Строев П. М. Библиологический словарь и черновые к нему материалы / Приведены в порядок и изданы под ред. акад. А. Ф. Бычкова. – С.-Петербург, 1882. – С. 184 (реєстр творів Лаврентія Зизанія; біографічні дані); Українські письменники. Біо-бібліографічний словник: у 5-ти томах. – Київ, 1960. – Т. 1: Давня українська література (XI-XVIII ст. ст.) / Уклад Л. Є. Махновець. – С. 346-349; Филарет (Гумилевский). Обзор русской духовной литературы. 862-1863. – Изд. 3-е с погр. и дополн. автора. – С.-Петербург, 1884. – Кн. 1 и 2. – С. 178 (реєстр творів Л. Зизанія; опис книжечки про антихриста Стефана Зизанія і словничка Лаврентія Зизанія); Франко І. Бібліографічні рідкості // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – 1897. – Т. 20 (Miscellanea). – С. 2-6.

Олександр Мазур

Зінківсько-маначинський Список Старого Завіту

Найбільш повний список Старого Завіту Біблії, що виник під впливом Скоринських видань. Складається із двох взаємодоповнюваних частин. Перша укладе на “писарчиком” Дмитром із Зінкова, друга – під керівництвом священника Івана з “неславного града Маначина”. Зінківський список Дмитра включає П'ятикнижжя, книги Ісуса Навіна, Суддів, Рут, чотири книги Царств, дві книги Параліпоменона й початок молитви Манасії. Маначинський рукопис включає продовження молитви Манасії й решту старозавітних книг за винятком Псалтиря й закінчення книг Маккавеїв. У книгах цього списку натрапляємо на низку різних згадок, що належать до 1573-1577 рр. – якраз того періоду, коли по-

чалася робота над укладенням *Острозької Біблії*. Є певні підстави вважати, що зінківсько-маначинський список з'явився на Волині, у володіннях князів *Острозьких* та *Вишневецьких* (можливі місця його появи села Зіньки, містечка Зіньків та Маначин). Острозькі книжники могли бути знайомі з ним і використали при укладенні *Острозької Біблії*.

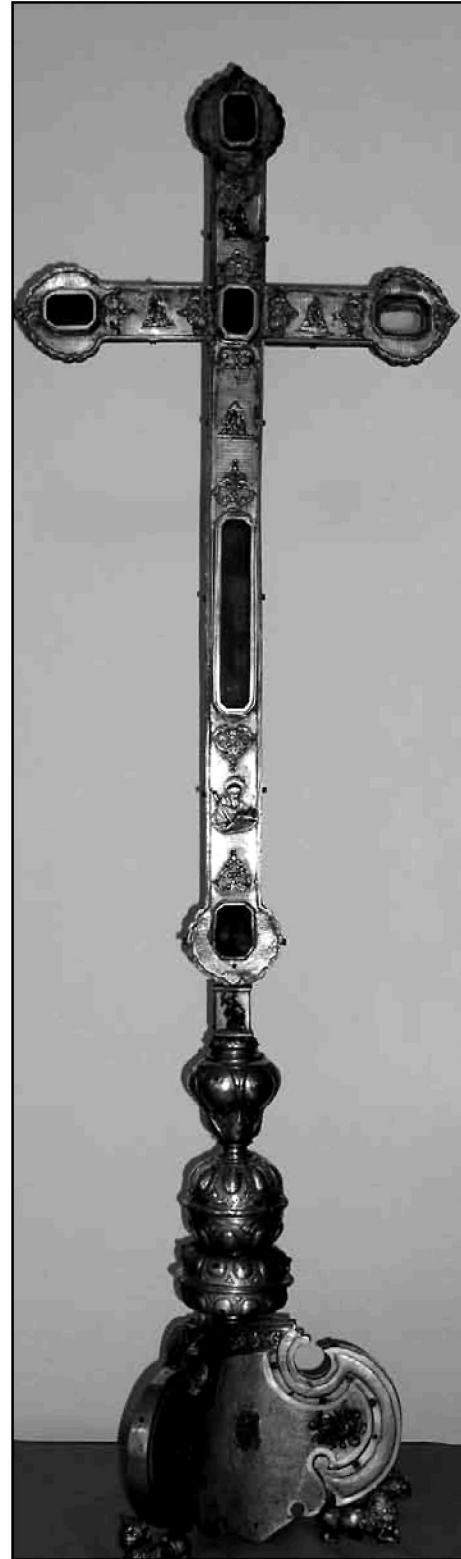
Література: Возняк М. С. Історія української літератури: У 2-х кн. – 2-ге вид., випр. – Львів, 1992. – Кн. 1; Грушевський М. Історія української літератури. – Київ, 1995. – Т. 5. – Кн. 1; Кралюк П. М., Торконяк Р., Пасічник І. Д. Острозька Біблія в контексті української та європейської культур. – Острог, 2006.

Петро Кралюк

Золотарство Острожчини

Про рівень ювелірного мистецтва в регіоні свідчать декілька збережених пам'яток, описані в документах чи зображені на портретах прикраси, переліки коштовностей, поодинокі, здебільшого, випадкові згадки про золотарів. Найкращі умови для розвитку цього ремесла склались тоді, коли Острог став резиденцією великого гетьмана князя К. І. Острозького (бл. 1460-1533), найбільшого після великого князя литовського достойника держави.

У 1507 р. князь подарував *Дерманському монастиреві* Євангеліє в коштовній оправі, срібний позолочений потир, дискос, ложницю, хрест із мощами, інше церковне начиння. Очевидно, зроблені вони були місцевими українськими майстрами. Правдоподібно, острожани виготовляли вироби для князівського двору, православних та католицьких храмів, багатих верств Волині. Однак і з-за кордону привозились на Волинь ювелірні вироби. Так, у 1525 р. гетьман замовив у Німеччині “воздвиженський” позолочений хрест для збудованої ним в острозькому замку кафедральної Богоявленської церкви.

*Хрест напрестольний.
Початок XVII ст.*